

ΦΑΙΔΩΝΟΣ Κ. ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΔΟΥ  
Τακτικού Καθηγητοῦ και Κοσμήτορος  
τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν  
Ἐπισκέπτου Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς  
τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων

«Η ΓΟΡΓΟΝΑ» ΤΟΥ ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

(Ἑρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις)

Το ὑπὸ τίτλον «*Ἡ Ἰοργόνα*» πεζογράφημα τοῦ Ἀνδρ. Καρκαβίτσα<sup>1</sup> ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον<sup>2</sup> εἰς τὴν α' ἐκδοσιν τῆς συλλογῆς «*Λόγια τῆς πλώρης*»<sup>3</sup> καὶ περιελήφθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως «ἐπιδιωρθωμένην» β' ἐκδοσιν<sup>4</sup> τῆς αὐτῆς συλλογῆς<sup>5</sup>.

Εἰς τὴν β' ταύτην ἐκδοσιν ὁ Ἀ. Καρκαβίτσας ἐπήνεγκε τὰς ἐξῆς μεταβολάς<sup>6</sup> (προτάσσεται ἡ γραφή τῆς β' ἐκδόσεως, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ ἀναφέρεται ἡ κατὰ σελίδας στιχαρίθμησης):

87,<sub>2</sub> μισοκάναλα: μεσοκάναλα || 87,<sub>4</sub> πηγαίναμε: ἐπηγαίναμε || 87,<sub>5</sub> πράματα: πράγματι || 87,<sub>7</sub> ἐνωθα: αἰσθανόμουν || 87,<sub>7</sub> κιντύνενα νὰ λιγοθυμήσω: ἐκινδύνενα νὰ λιποθυμήσω || 87,<sub>8,9</sub> θές...θές...θές: θέλεις...θέλεις...θέλεις || 87,<sub>10</sub> τσουχτερό λιοπήρι: διαπεραστικό ἡλιοπήρι || 87,<sub>10</sub> μπορῶ: εἰμπορῶ || 87,<sub>11</sub> ἤβρεσκα: ευρισκα || 87,<sub>13</sub> «όχι!» δὲ θά λεγα: δὲν θά ἔλεγα «όχι!» || 87,<sub>15,16</sub> βασιλέμά του, σκάλωσαν κάπου μαῦρα σαν μεγάλες: κατέβασμά του ἐσκόρπισαν στὸν πλατὺν ορίζοντα, ἐσκάλωσαν κάπου μαῦρα σὰν γιγάντιες || 87,<sub>18</sub> φάνηκαν: ἐφάνηκαν || 88,<sub>1</sub> φανάρια: φανάρια στη θέσι τους || 88,<sub>1</sub> κατέ-

1. Περὶ τοῦ συγγραφέως ἰδ. Γ. Β α λ έ τ α, Βιβλιογραφία Ἀντρέα Καρκαβίτσα. Ἐκδόση δευτέρα αναθεωρημένη καὶ συμπληρωμένη. Ἀπόσπασμα εἰδικῆς μονογραφίας. Ἀθῆνα 1940. — Ν. Σ ι δ ε ρ ί δ ο υ - Θ ω μ ο π ο ὐ λ ο υ, Ἀντρέας Καρκαβίτσας. Μελέτη. Ἀθῆνα 1959. Τῆς αὐτῆς, Ἀ. Καρκαβίτσας «Ἀπαντα». Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια—. Ἀθῆναι 1973, τόμ. IV, σελ. 1\*-63\*.

2. Ὑπὸ τῆς Ν. Σ ι δ ε ρ ί δ ο υ - Θ ω μ ο π ο ὐ λ ο υ, ἐνθ' ἄν., σ. 266, σημειοῦται — ἀλλ' ἄνευ τεκμηριώσεως — ὡς χρόνος συντάξεως τοῦ πεζογραφήματος τὸ ἔτος 1895. (Πρβλ. καὶ Ἀ. Κ α ρ κ α β ί τ σ α ς, «Ἀπαντα». Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια Ν. Σιδερίδου. Ἀθῆναι 1973, τόμ. IV, σ. 2192). Ὑπὸ τοῦ Γ. Β α λ έ τ α, ἐνθ' ἄν., σ. 11, τὸ κείμενον χρονολογεῖται εἰς τὸ 1897. (Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἀ. Καρκαβίτσας «Τὰ Ἀπαντα». Ἀναστύλωσε καὶ ἔκρινε—. Τόμ. Α' Ἀθῆναι 1973, σ. 86 καὶ τόμ. Β' Ἀθῆναι 1973, σ. 551).

3. Ἀ. Κ α ρ κ α β ί τ σ α, Λόγια τῆς πλώρης. Θαλασσινὰ διηγήματα. Ἀθῆναι 1899, σ. 278-285. Ἰδ. καὶ κρίσεις: Γ ρ. Ξ ε ν ο π ο ὐ λ ο υ, Τὸ διήγημα καὶ τὰ «Λόγια τῆς πλώρης», («Ἄστυ», 16, 18-21 Σεπτεμβρίου 1899. — Κ. Η α λ α μ ᾶ, Τὰ βιβλία: Ἀ. Καρκαβίτσα «Λόγια τῆς πλώρης», «Τέχνη» Α' (1899), σ. 238-239.

4. Ἀ. Κ α ρ κ α β ί τ σ α, Λόγια τῆς πλώρης. Θαλασσινὰ διηγήματα. Τόμ. Β'. Ἐκδ. β' ἐπιδιωρθωμένη. Ἐν Ἀθῆναις 1919, σ. 87-93.

5. Ἰδ. καὶ Ἀ. Κ α ρ α ν τ ῶ ν η, Ὁ Καρκαβίτσας θαλασσογράφος, «Ἑλληνικὴ Δημιουργία» Η' (1951), σ. 18-22 [— ἐφ. «Νέα Πολιτεία», 16 Ἀπριλίου 1972].

6. Ἡ ἀντιβολὴ τῶν ἐκδόσεων εἶναι ἀναγκαία καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν σχετικοῦ «υπομνήματος» ὑπὸ Γ. Βαλέτα (Ἀ. Καρκαβίτσας «Τὰ Ἀπαντα». Τόμ. Ε'. Ἀθῆναι 1973, σ. 539-540), καθ' ὅσον ὁ ἐκδοτὴς — ὡς ἄλλωστε ρητῶς δηλοῖ (ἐνθ' ἄν., σ. 490) — περιωρίσθη νὰ σημειώσῃ ἐκ τῶν παρατηρουμένων διαφορῶν μόνον «τὶς σπουδαιότερες, πού δείχνουν τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Καρκαβίτσα νὰ πλησιάζῃ οὐσιαστικώτερα τὸ δημοτικὸν λόγον, καθὼς καὶ τὴν ὀριμασμένην πιά ἀντίληψίν του γὰρ τὸ ὕφος καὶ τὴ διήγησιν».

βηκε: ἐκατέβηκε || 88,<sub>3</sub> κουλουριάστηκε: ἐκουλουριάσθηκε || 88,<sub>4</sub> ἡσυχάση: ἀναπανθῆ || 88,<sub>5</sub> ἡσυχάσω μοιροῦσα: ἀναπανθῶ ἡμοιροῦσα || 88,<sub>6</sub> δοκίμασα: ἐδοκίμασα || 88,<sub>7</sub> τόση: τόσην || 88,<sub>7</sub> ἔσβυσε σάν: ἔσβυσεν εὐθὺς σάν || 88,<sub>9</sub> τρωπωσε: ἐτρώπωσεν || 88,<sub>11</sub> γρίνιασε: ἐγρίνιασε || 88,<sub>12</sub> πῆγα: ἐπῆγα || 88,<sub>14</sub> ἤθελα: θέλοντας || 88,<sub>14</sub> τίποτα: τίποτα περιγύρα || 88,<sub>16</sub> κατόρθωσα: ἐκατόρθωσα || 88,<sub>17</sub> ἔβλεπα: ἐνωθα || 88,<sub>17</sub> μέσα μου και γύρω το κορμι μου νά σμίγη και νά χωνεῖ: στο κέντρο τῆς ὑπάρξεώς μου και γύρω κορὰ στάχτη νά σκορποῦνε τ' ἄκρα, νά σμίγουν και νά χωνεῖουν || 88,<sub>19</sub> τῆς κομβέρας: τοῦ καταστρώματος || 88,<sub>20</sub> ξέρω: ἤξεύρω || 88,<sub>20,21</sub> τί μοῦ ἦρθε στό νοῦ κι ἂν μοῦ ἦρθε τίποτα δέ: τί μαῦρες ιδέες ἔκλωσα στο πνεῦμα μου ἢ και ἂν ἔκλωσα καθόλου δέν || 88,<sub>22</sub> κάποιος μαγνήτης: κάποια μαγνητική ἐνέργεια || 88,<sub>23</sub> ἀναγκάζει: ἐρεθίζει || 88,<sub>23,24</sub> χύθηκε ἀπάνω μου: ἐχύθη ἀπάνω μου, ἔδραμε ἀπ' ὅλους τοὺς πόρους τῆς σαρκός, ἐπέρασε στά αἰσθητήρια κ' ἐπλημύρισε τὸ ἐγὼ μου ὀλάκερο || 88,<sub>25</sub> πίστεψα πὼς κολυμποῦσα: ἐπίστεψα πὼς ἐκολύμπουν || 89,<sub>1</sub> λαμπροί: λαμπρόλεινο || 89,<sub>1</sub> και γὼ ἄνοιξα: κ' ἐγὼ αἰσθάνθηκα τὴ ζωὴ ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη νά κουφοδρομῇ και ανοίξα || 89,<sub>2</sub> δέ: δέν || 89,<sub>3</sub> ἀκίνητος: ἀκίνητος, μαρμαρωμένος, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἐμπρός στο κεφάλι τῆς Μέδουσας || 89,<sub>4</sub> σκέψη: σκέψις || 89,<sub>4</sub> ζύπνησα στό στομάχι: ἐξύπνησα μέσα στον φάρυγγα || 89,<sub>5</sub> πον ρούφηξε: πὸν γίγαντας ἐρρούφηξε || 89,<sub>5</sub> ἦταν στομάχι: ἦτο φάρυγγας || 89,<sub>10</sub> τίναζε: ἐτίναζε || 89,<sub>11</sub> περαδῶθε: περαδῶθε, ἀπληστη νὰ χάψη τὰ σύμπαντα || 89,<sub>13</sub> ἔλειπαν: ἔλειπαν. Ὁ αέρας ἦταν ἴδιος ὅπως και πρὶν λίγο δροσερός, ὑγρὸς περισσότερο και τὰ ξύλα, τὰ σίδερα, τ' ἄρμενα τοῦ καραβιοῦ δὲν εἶχαν κανένα σημάδι || 89,<sub>14</sub> τύλιξε: ἐτύλιξε μέσα || 89,<sub>15</sub> τ' ἀστέρια: τ' ἀστέρια και τέλος || 89,<sub>19</sub> λές: λέγεις || 89,<sub>21</sub> κουνούσε: ἔσειε || 89,<sub>22</sub> πρόβαινε: ἐπρόβαινε καταχτητῆς τοῦ αἵθερα || 89,<sub>25</sub> ἦ: εἴτε || 89,<sub>26</sub> ἦ: εἴτε || 90,<sub>1</sub> ὀλόυθε: παντοῦ || 90,<sub>3</sub> ξαφνισμένα μέσα στήν τόση λάμψη: ἐκστατικά ἐμπρός στὴ θαναστὴρ σπατάλη τοῦ τόσοσιν σέλαος || 90,<sub>4</sub> ξαφνισμένος: ἐκστατικός || 90,<sub>5</sub> ἤξερα: ἤξευρα || 90,<sub>7</sub> μοιροῦσε: ἡμοιροῦσε || 90,<sub>7</sub> Ἡ Γῆ: Ἡλιογάβαλος ἡ Γῆ || 90,<sub>9</sub> ἄξαφνα: ἄξαφνα ὁμως || 90,<sub>12</sub> φάνταζαν: ἐφάνταζαν στο βάθος τ' οὐρανοῦ σάν || 90,<sub>12</sub> μάτια γύριζαν: μάτια, μεγάλα και λαμπρὰ, ἐγύριζαν || 90,<sub>13</sub> κύκλους: κύκλους τὴν ἱριδα || 90,<sub>13</sub> περήφανα: υπερήφανα || 90,<sub>14</sub> κλωτσίσουν στήν καταστροφή: λαχτίσουν στήν ἀνυπαρξία || 90,<sub>16</sub> ἔβλεπα κι: ἔβλεπα μὲ μάτια ορθάνοιχτα και || 90,<sub>17</sub> πρόσμενα: ἐπρόσμενα || 90,<sub>17</sub> πέση: πέση ἀπάνω μου || 90,<sub>19</sub> κι: και || 90,<sub>20</sub> πλιό: πλέον || 90,<sub>20</sub> φιλιό: φιλιό. Ἡ μήτρα τῆς γεννήσεως και τῆς θανῆς θά πέση τέλος στῆς ἀνυπαρξίας τὸ βράθρο, χωρὶς καθόλου νὰ συγκινησῇ τοὺς κόσμους || 90,<sub>21</sub> πρόβαινε: ἐπρόβαινε || 90,<sub>22</sub> κι: και || 90,<sub>23</sub> πρόβαινε... μίκραινε: ἐπρόβαινε... ἐμίκραινε || 90,<sub>24</sub> χιλιομορφ... στάθηκε: ἀγλαόμορφη... ἐστάθηκεν || 90,<sub>25</sub> διαμαντοστόλιστη κορῶνα φοροῦσε: διαμαντοστόλιστο στέμμα ἐφοροῦσε || 90,<sub>26</sub> χήτη: χαιτῇ || 91,<sub>3</sub> γύρα: περιγύρα || 91,<sub>4</sub> περηφάνεια: υπερηφάνεια || 90,<sub>4</sub> κρυσταλλένια: γλαφυρὰ || 91,<sub>5</sub> κατέβαινε: ἐκατέβαινε || 91,<sub>9</sub> μαλακή: μαλακὴ σάν τὸ μονότονο ψιθύρισμα προαιωνίας βρύσης || 91,<sub>9</sub> λέγι: λέγει || 91,<sub>11</sub> ψιθύρισα: ἐπιθύρισα || 91,<sub>12</sub> δυνατό: δυνατόν || 91,<sub>13</sub> ἤξερα τί ρώτημα ἦταν ἐκεῖνο: ἤξευρα τί ἐρώτησι ἦταν ἐκεῖνη || 91,<sub>16</sub> σκεπτῶ: σκεπθῶ τί κάνω || 91,<sub>17</sub> δέ: δέν || 91,<sub>19</sub> τό παθα: τὸ ἔπαθα || 91,<sub>19</sub> χιλιόμορφη: ἀγλαόμορφη || 91,<sub>20</sub> μὲ μιάς φοβερό σύχαμα: εὐθὺς βδελυρὸ τέρας || 91,<sub>20</sub> Κύκλωπας βγήκε: Πελώρια ἐβγήκεν || 91,<sub>21</sub> ἔδειξε λεπιοντυμένο: ἔδειξε στέλεχος λεπιδοντυμένο || 91,<sub>22</sub> σηκώθηκαν: ἐσηκώθηκαν || 91,<sub>23</sub> γλώσσες: γλώσσα || 91,<sub>25</sub> ἄλλαξαν ἀμέσως: ἄλλαξαν τὴ σύστασί τους ἀμέσως || 91,<sub>26</sub> παρᾶμνιθοῦ: παρᾶμνιθοῦ, Στρίγγια μαζί και Μέγαιρα || 91,<sub>26</sub> καλογνώρισα: ἐκαλογνώρισα || 92,<sub>1</sub> δὲν ἦταν ὁ Χ.: δὲν ἦταν, ὅχι, ὁ Χ. || 92,<sub>3</sub> τ' Ἀλέξαντρον: τοῦ Ἀλέξανδρον || 92,<sub>6</sub> Κεῖνης: Ἐκεῖνης || 92,<sub>7</sub> ὁ Πόλος τὸ Σέλας: ὁ Πόλος ἄφθονο τὸ σέλας || 92,<sub>8</sub> αἰθέρα: αἰθέρα || 92,<sub>8</sub> δὲ ρωτοῦσε: δὲν ἐρωτοῦσε || 92,<sub>9</sub> τῇ: τὴν || 92,<sub>14</sub> φέματα τρανοφύναξα: φέματα, εἶπα φέματα ἐτρανοφύναξα || 92,<sub>15</sub> γόνατα: τὰ γόνατα || 92,<sub>16</sub> ἀυστηρὰ καί: ἀυστηρὰ, ἐστάθηκε κολοσσὸς ἐμπρός μου και || 92,<sub>17</sub> ξαναρώτησε: ἐξαναρώτησε || 92,<sub>21</sub> χύθηκε: ἐχύθηκε || 92,<sub>22</sub> νερό: ρευ-

στο || 92,<sup>22</sup> ἀλλάξε: ἀλλάξεν || 92,<sup>23</sup> χιλιόμορφη: ἀγλαόμορφη || 92,<sup>24</sup> σήκωσε: ἐσήκωσε || 92,<sup>25</sup> χαμογέλασε: ἐχαμογέλασε || 92,<sup>26</sup> χύθηκε τραγούδι: ἐχύθηκε αὐρα μυστική, τραγούδι || 93,<sup>1</sup> πολεμικό, λές: πολεμικό, παιᾶνες νικητήριοι, λέγεις || 93,<sup>1</sup> Μακεδονικὸς στρατός: Μακεδονικὴ φάλαγξ || 93,<sup>3</sup> σήκωσα: ἐσήκωσα || 93,<sup>3</sup> τ' ἀέρινα: τὰ αἰθέρια || 93,<sup>5</sup> στον οὐρανό: στο ζενιθ || 93,<sup>8</sup> μὴν ἦταν ἀπόκριση στο ρώτημα: μὴπως συμβολικὴ ἀπόκρισις τ' οὐρανοῦ στο ἐρώτημα || 93,<sup>8</sup> ξέρει: ξεύρει || 93,<sup>8</sup> οἱ ἀχτινες: οἱ φωτεινὲς ἀχτίνες || 93,<sup>8</sup> νὰ θαμπώνουν και νά: νὰ ὠχραίνουν, νὰ συγχίζονται και τέλος νὰ || 93,<sup>8</sup> λές: λέγεις || 93,<sup>11</sup> φαινόταν: εφαινόταν || 93,<sup>12</sup> Κάπου: μόνον κάπου || 93,<sup>13</sup> κάτωχρα: κάτωχρα στον οὐρανὸ || 93,<sup>13</sup> θαμπή και ξέθωρη ἢ πορφύρα: ἐτσι ὠχρὴ και συγχισμένη ἔμεινεν ἢ λαμπρὴ πορφύρα || 93,<sup>15</sup>: μισοκάναλα: μεσοκάναλα ||.

Κατὰ ταῦτα αἱ ἐπενεχθεῖσαι μεταβολαὶ εἰς τὸ κείμενον, κατὰ τὴν β' ἔκδοσιν, ὀφείλονται εἰς τὴν τροπὴν λογικωτέρων τύπων ἐπὶ τὸ δημωδέστερον, εἰς τὴν παράλειψιν στοιχείων ἐκ τῆς ἀρχαιοφάνειας καὶ τῆς μυθολογίας εἰλημμένων καὶ εἰς τὴν καθόλου τάσιν τοῦ συγγραφέως ὅπως καταστήσῃ τὸ πεζογράφημα αὐτοῦ λιτότερον ἐκφραστικῶς.

\* \* \*

Ὑπὸ τοῦ Γ. Βαλέτα<sup>1</sup>, βασισθέντος προφανῶς εἰς σημείωσιν τοῦ Ν. Πολίτου<sup>2</sup>, ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀ. Καρκαβίτσα καταγραφεῖσα παράδοσις ὑπὸ τίτλον «Οἱ κουρσάροι τῆς Γοργόνας» καὶ καταχωρισθεῖσα εἰς τὰς «Παραδόσεις» τοῦ Ν. Πολίτου<sup>3</sup>, ἀπετέλεσε τὸν «πυρῆνα» τοῦ ἀφηγήματος «*Ἡ Γοργόνα*» τῆς συλλογῆς «Λόγια τῆς πλώρης». Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἡ παράδοσις «Οἱ κουρσάροι τῆς Γοργόνας» ἐμφανίζεται ὡς ἀφήγησις γέροντος ναυτικοῦ εἰς τὸ ὁδοιπορικὸν τοῦ Ἀ. Καρκαβίτσα «*Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δυσιν*»<sup>4</sup> καὶ διασκευάζεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς πεζογράφημα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Τὸ βασιλόπουλον*»<sup>5</sup>. «*Ἡ Γοργόνα*» τοῦ Ἡλείου συγγραφέως ἀφορμᾶται ἀπὸ τῆς γνωστῆς παραδόσεως περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου<sup>6</sup>, ὡς ἄλλωστε ρητῶς καὶ εἰς τὸ πεζογράφημα τοῦτο σημειοῦται —: «*Ἦταν ἡ Γοργόνα τ' Ἀλέξαντρον ἡ ἀδερφή, ποὺ ἔκλεψε τὸ ἀθάνατο νερὸ και γυρίζει ζωντανή και παντοδύναμη*»<sup>7</sup>.

1. Γ. Βαλέτα, Βιβλιογραφία Ἀντρέα Καρκαβίτσα, ἐνθ' ἀν., σ. 9.

2. Ν. Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Α'. Παραδόσεις. Τόμ. Β'. Ἀθῆναι 1904, σ. 997.

3. Ν. Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Α'. Παραδόσεις. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι 1904, σ. 228 (ἀρ. 403).

4. Ἀ. Καρκαβίτσα, «*Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι. Θαλασσινὴ ζωὴ, ἀΐσις*» 7 Μαρτίου 1895.

5. Ἀ. Καρκαβίτσα, Λόγια τῆς πλώρης [ ... ]. Ἀθῆναι 1899, σ. 95-102 [= Τὸ αὐτοῦ, Λόγια τῆς πλώρης [ ... ]. Τόμ. Α'. ἔκδ. β'. Ἐν Ἀθῆναις 1918, σ. 71-77].

6. Ν. Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Α'. Παραδόσεις. Ἀθῆναι 1904, τόμ. Α', σ. 307-311 (ἀρ. 551-554) — τόμ. Β', σ. 1165-1206. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἐνάλιοι δαίμονες: Γοργόνα, «Παρνασσός» Β' (1878), σ. 259-271.

7. Ἀ. Καρκαβίτσα, Λόγια τῆς πλώρης [ ... ]. Τόμ. Β', ἔκδ. β', σ. 92.

μέ τήν ὄχι ἐπιτυχῇ προσθήκῃ τοῦ συγγραφέως ἐπιχειροῦντος νά ἐρμηνεύσῃ<sup>1</sup> τῆς παραδόσεως τόν συμβολισμόν — : «*Ἡ Δόξα ἦταν τοῦ μεγάλου κοσμοκράτορα, ἀνέρας τῃ κ' αἰώνια ᾗ στερῶ καί θάλασσα [...]. Δέ ὥρτοῦσε βέβαια γιά τό φθαρτό σῶμα, ἀλλά γιά τή μνήμη τοῦ ἀφέντη της*»<sup>2</sup>.

■ \* ■

Τό κείμενον τοῦ ἀφηγήματος διαιρεῖται εἰς τρία μέρη:

Α' Μέρους: Ἡ πρώτη παράγραφος ἐξεικονίζει τήν γενικὴν ψυχικὴν διάθεσιν τοῦ ἀφηγητοῦ: «*Μέ τό μπρίκι τοῦ καπετάν-Φαράση ἀρμένιζα μισοκάναλα ἐκεῖνη τῇ νύχτα ... ἂν μὲ ἄρπαζε κανεὶς νά μὲ ρίξῃ ᾗ τὸ νερό, (ὄχι!)*» δὲ θά ᾗ λεγα».

Μετά τήν πληροφοριακὴν πρώτῃν φράσιν, ἔπεται ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς νυκτὸς τοῦ ταξιδιοῦ. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀμέσως ἀκολουθοῦντα, ἀλλ' ἀποδίδεται εἰς ὅσα βραδύτερον, διὰ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Γοργόνας, διαδραματίζονται. Τοῦτο ἄλλωςτε καταφαίνεται ἀπὸ τὰς ἐρωτήσεις τὰς τιθεμένας ἵνα διὰ τῶν ἀπαντήσεων ἐνισχυθῇ ἡ περιγραφὴ τῆς ἐργασίας ὡς κοινῆς καὶ ἐπαναλαμβανομένης, μὴ ἀπαιτούσης ἰδιαιτέραν δραστηριότητα. Ἡ ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος εἰς τὸ κύριον πρόσωπον τῆς ἀφηγήσεως προσδιορίζεται κατὰ τρόπον μὴ κυριολεκτικόν, διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ἐργασιῶν («*πράγματα καὶ τὰ δυὸ πού τὰ ἔκαμα...*»)· τὸ ρῆμα ἀποδίδεται εἰς τὸ *φύρτωμα* καὶ εἰς τὴν *πορείαν* τοῦ πλοίου. Ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὰ προηγούμενα ἡ δηλουμένη διὰ τῆς νέας προτάσεως, τῆς ἀρχομένης διὰ τοῦ *μά*, δὲν ἐρμηνεύεται, καθ' ὅσον ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ πραγματικῆς ἀντιθέσεως, ἀλλ' ἀπλῶς περὶ μὴ αἰτιολογούμενης ψυχικῆς καταστάσεως. Τὴν ἀδυναμίαν τῆς αἰτιολογήσεως δηλοῦν καὶ οἱ διαζευκτικοὶ τύποι *θές-θές*. Ἡ αὐτὴ δὲ ἀδυναμία αἰτιολογήσεως ἐπανερχεται καὶ κατωτέρω διὰ τῆς εἰσαγομένης διὰ τοῦ *μά* προτάσεως, ἐνθα ὁ σύνδεσμος ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ *ἐν τούτοις*. Ἐδῶ ἡ ψυχικὴ διάθεσις φραστικῶς διατυπῶνται: α) διὰ τῆς κλιμακώσεως τῶν ἐννοιῶν: ἀρχικῶς ἐπικρατεῖ ἡ μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου *βαρειά*, ὡς κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ («*εἶχα τόσο βαρεία τὴν ψυχήν*»)· ἐν συνεχείᾳ εἶναι ἐντονος πάλιν ἡ μεταφορικὴ χρῆσις συνθέτου μετοχικοῦ ἐπιθέτου, ὡς κατηγορηματικοῦ προσδιορισμοῦ («*ἠῦρεσκα τόσο σαχλοπλημμυρισμένη τῇ ζωῇ*»), καὶ β) διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἀκόμῃ καὶ τοῦ θανάτου («*ὄχι!*» δὲ θά ᾗ λεγα)· ἡ πρόταξις τῆς ἀρνήσεως καθιστᾷ τὴν ἐκφραζομένην ὑποταγὴν ἀσφαλεστέραν.

1. Στοιχεῖα διατυπουμένων σκέψεων καὶ ἀπόψεων τοῦ συγγραφέως, δι' ὧν, παρά τον προσωπικὸν τόνον, γίνετα ἀπόπειρα ἀναλύσεως καὶ ἐρμηνείας ἐνεργειῶν προσώπων ἢ συναισθηματικῶν καταστάσεων, ὑπάρχουν εἰς ἱκανὰ πεζογραφήματα τῆς συλλογῆς «*Λόγιοι τῆς πλώρης*», μάλιστα κατὰ τὴν α' ἔκδοσιν, καθ' ὅσον ἐκ πλείστον κειμένων τὰ ἐν λόγῳ στοιχεῖα ἀφηρέθησαν κατὰ τὴν «*ἐπιδιωχθεμένην*» β' ἔκδοσιν.

2. Ἄ. Κ α ρ κ α β λ τ σ α, Λόγια τῆς πλώρης [...], τόμ. Β', ἐκδ. β', σ. 92.

Ἡ δευτέρα παράγραφος εἶναι περιγραφική: «Ὁ ἥλιος ἦταν ὥρα βασιλεμένος... ὁ σκύλος μας ἠκολουριάστηκε ἔς τὴ ρίζα τοῦ ἀργάτη νὰ ἡσυχάσῃ καὶ ἐκεῖνος».

Πρῶτον εἰκονίζεται ἡ ἄψυχος φύσις, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου: Ὁ διὰ συνθέτου ἐπιθέτου προσδιορισμὸς («χρυσοπόρφυρα»), ἡ μεταφορική ἐκφρασις («σκάλωσαν»), ἡ παρομοίωσις («μαῦρα σὰν μεγάλες καπνιές»), ἡ μεταφορὰ («κρυσταλόχιονο») καὶ πάλιν τὸ σύνθετον ἐπίθετον («λευκοσκότεινο») παρέχουν ἐν βραχεὶ τὴν γενικὴν εἰκόνα τῆς φύσεως. Ἐν συνεχείᾳ ἡ τυπικὴ ἐργασία εἰς τὸ πλοῖον: Ἀνεξάρτητοι προτάσεις εἰς ἡμιπερίόδους ἐκφράζουν διὰ τῶν ρημάτων (ἄναψε, κατέβηκε, ἔκατσε, ἠκολουριάστηκε) τὰ κύρια γνωρίσματα τῶν ἐνεργειῶν καὶ κινήσεως τοῦ ἐμφύχου κόσμου, ἀνθρώπων καὶ ζώων.

Εἰς τὴν τρίτην παράγραφον ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀπεικόνισις τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τοῦ ἀφηγητοῦ, ἐμφανιζομένου τώρα ἐν τῇ ἀνεπιτυχεῖ προσπάθειά του ν' ἀντιδράσῃ εἰς αὐτὴν καὶ τέλος κατακλιθέντος πρὸς ἡρέμῃσιν: «Ἐγὼ οὔτε νὰ ἡσυχάσω ἔμπορῶσα... ἐνοιωθῶ νὰ ζῇ μέσα μου καὶ γῦρο τὸ κορμί μου νὰ σμίγῃ καὶ νὰ χωνεῖται μέσα ἔς τὰναίσθητα σανίδια τῆς κουβέρας».

Ἡ ἀντίθεσις τῆς ἐν λόγῳ παραγράφου πρὸς τὴν ἀμέσως προηγούμενην παρουσιάζεται εἰς τὴν θετικὴν καὶ ἀρνητικὴν χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ρήματος («ὁ σκύλος... ἠκολουριάστηκε... νὰ ἡσυχάσῃ...») ~ «Ἐγὼ οὔτε νὰ ἡσυχάσω ἔμπορῶσα»), ἐνισχυομένου τώρα καὶ διὰ τῆς ἑλλίπους προτάσεως («οὔτε ὕπνο, οὔτε ξυπνο»). Ἐκτίθενται ἐν συνεχείᾳ αἱ προσπάθειαι διασκεδάσεως, — αἵτινες διατυπῶνται διὰ ρημάτων δηλούντων ἀπόπειραν ἐνεργείας («δοκίμασα νά...», «πῆγα νά...»), — ἡ μὴ ἐπίτευξις τῆς ὁποίας ἐκφράζεται διὰ προτάσεων εἰσαγομένων δι' ἀντιθετικῶν συνδέσμων (μά, ἀλλά) καὶ διὰ παρομοιώσεων συνοδευουσῶν τὰ κύρια ρήματα (Ἡ κουβέντα «ἔσβησε σὰν φωτιά ἀναμμένη με χλωροξέλιον» — Ὁ σκύλος «γρίνιασε σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε: — Ἀφσέ με...)).

Β' Μέρους: Ἡ πρώτη παράγραφος περιέχει τὴν ἐκθεσιν τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἡρεμήσαντος πρὸς στιγμὴν ἀφηγητοῦ εἰς τὰς πρώτας ἐντυπώσεις τοῦ οράματος: «Πόσο ἔμεινα ἐτσι δὲν ἔξερω... Καὶ τὰ δυὸ ἔλειπαν».

Ἡ ἀντίδρασις φαίνεται ἐντονωτέρα διὰ τοῦ στοιχείου τῆς ἀντιθέσεως. Πρὸς τὸ «θαμπὸ καντηλάκι» τοῦ τέλους τοῦ Α' Μέρους ἀντιτίθενται τὸ «πορφυρὸ κῦμα» καὶ ἡ «πυρκαγιά πού ἔτιναξε τὴ λαμπάδα τῆς ἡγῆλᾶ καὶ ἔρριχνε φοβεροὺς ἀποκλαμοὺς πέρα-δῶθε». Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τοῦ οράματος περιγράφονται: α) διὰ τῆς ἀδυναμίας διατυπώσεως σκέψεων καὶ ἐνεργειῶν («Τί μοῦ ἦρθε ἔς τὸ νοῦ καὶ ἂν μοῦ ἦρθε τίποτα, δὲ θυμοῦμαι» — «Τᾶνοιξα [τὰ μάτια] ἢ τὰκλεισα δὲ θυμοῦμαι»)· καὶ β) διὰ τῆς διὰ παντὸς μέσου ἀπεικονίσεως τοῦ ἐπικρατοῦντος πορφυροῦ χρώματος: δι' ἐπιθετικοῦ προσδιορισμοῦ («πορφυρὸ κῦμα»), διὰ μεταφορᾶς («ἠκολυμποῦσα ἔς τὰ αἵματα»), διὰ προτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας προβάλλεται ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς, ὅπου καὶ τὸ χρῶμα

(«ὄλα... στρωμένα ἦταν μὲ ροῦχο κατακόκκινο, ποῦ ἔβαφε μὲ ἄβρὸ φεγγαβο-  
λημα») καὶ τέλος διὰ τῆς φοβερᾶς εἰκόνος τῆς πυρκαγιᾶς («Κάπου 'ς τὰ πε-  
ρατα τῆς γῆς πυρκαγιὰ τίναζε τὴ λαμπάδα τῆς ὕψηλῃ κ' ἔρριχνε φοβεροῦς  
ἀποκλαμούς πέρα-δῶθεν»).

Ἡ δευτέρα παράγραφος παρέχει ζωγραφικὴν ἀπεικόνισιν τῆς φύσεως:  
«Κάτω 'ς τὰ βάθη τοῦ βοριᾶ κάποιο μενεξεδένιο σιγγεφο ἀπλωσε... Ἡ Γῆ  
βούλεται νὰ πεθάνῃ μέσα 'ς τὰ ροδοκύματα».

Ἵπὸ ἐποψιν τεχνικῆς τοῦ λόγου παρατηρεῖται ὅτι ἐδῶ ἐπικρατοῦν: α) Τὸ  
ἐπιθετον· ὡς ἐπιθετικός (αμενεξεδένιο σῖγγεφο», «Πυκνὸ μαγνάδι», «ἀρα-  
χνοῦφαντες δαντέλλες», «ἀέρινα ποτάμια») καὶ μάλιστα ὡς κατηγορηματικὸς  
προσδιορισμὸς («τύλιξε γαλαζόχρωμα τᾶστέρια», «ἔχυσε... ποτάμια πράσι-  
να, χρυσοροδὶνα καὶ γλανκὰ», «τὰ ποτάμια... 'κλυοῦσαν πάντα σκοτεινά...  
χρυσοροδὶνα ἢ γλανκὰ», «ηλεκτρικοῦ προβολὲς χοντρές καὶ ἀδαπάνητες»).  
Τὰ περισσότερα ἀναφέρονται εἰς χρωματισμούς. β) Ἡ παρομοίωσις («τόξο  
κινητὸ σὰν ανεμόδαρτο παραπέτασμα», «τᾶέρινα ποτάμια... 'σκόρπιζαν ἀντι-  
φεγγισματα... σὰν ἡλεκτρικοῦ προβολές»). γ) Ἡ παράταξις ἢ παράθεσις κυ-  
ρίων προτάσεων, ἥτις καθιστᾷ ἀκριβεστέραν τὴν περιγραφὴν ἀπὸ τοῦ ὀρίζον-  
τος, διὰ τοῦ οὐρανοῦ θόλου, εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ τὴν κυρίως περιγραφὴν,  
καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς παραγράφου, ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ὁ ἀφηγητὴς ὡς συμ-  
μετέχων εἰς τὸ θέαμα καὶ ἐκπληκτος πρὸ αὐτοῦ: «Ἡ Γῆ», συλλογίζεται, «βού-  
λεται νὰ πεθάνῃ μέσα 'ς τὰ ροδοκύματα». Διὰ τῆς τελευταίας, συνθέτου, λέ-  
ξεως, ὑποδηλοῦσης τὸν γενικὸν χρωματισμὸν εἰς τὴν φύσιν, περατοῦται ἡ δευ-  
τέρα παράγραφος, ἢ προετοιμάσασα τὴν ἐμφάνισιν τῆς Γοργόνας.

Εἰς τὴν τρίτην καὶ εἰς τὴν τετάρτην παράγραφον περιγράφεται ἡ Γοργό-  
να: «Ἀξαφνα ἀνατρόμαξα... Οὔτε τραγούδια πλιό, οὔτε ταξίδια, οὔτε φιλιά!».  
«Ἀλλὰ δὲν ἄκουσα τὸ χτύπημα... κ' ἔπαιξε 'ς τὸ δεξιὸν τῆ Μακεδονικῆς σάρισαν».

Ἐδῶ ἐπενεργεῖ ἡ λαϊκὴ παράδοσις καὶ ἡ φαντασία. Ἡ πρώτη τρομερὰ ἐν-  
τύπωσις ἐκ τῆς θέας, ἐξεικονιζομένη διὰ μεταφορικῶν εἰκόνων («πυργογύρι-  
στο κεφάλι», «φάνταζαν Ἀγιονόρος») καὶ παραστάσεων φοβερῶν («τὰ δυνά-  
μειά του μάτια 'γύριζαν φωτεινοὺς κύκλους κ' ἔβλεπαν 'περήφανα τὸν Κόσμον, πρὶν  
τὸν κλωστήσουν 'ς τὴν καταστροφὴν»), προκαλεῖ τὸ ρῖγος καὶ ἐπιφέρει συλλο-  
γισμοὺς ἐξικνουμένους ἀπὸ τῶν πραγματικῶν στοιχείων μέχρι τῶν συναισθη-  
ματικῶν.

Ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς μίας εἰς τὴν ἄλλην παράγραφον γίνεται ἀπότομος.  
Ἀρνητικὴ πρότασις («Ἀλλὰ δὲν ἄκουσα τὸ χτύπημα») — ὅπου μάλιστα ὁ ἀν-  
τιθετικὸς σύνδεσμος ἀναφέρεται εἰς ολόκληρον τὴν προηγουμένην παράγρα-  
φον, ἐννοιολογικῶς συμπυκνουμένην εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀφηγητοῦ — συν-  
δέει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τοῦ ἀδιαμορφώτου ἥσκιου πρὸς τὴν κορμωστασι-  
άν, τὴν ἔχουσαν τὴν μορφήν τῆς χιλιόμορφης κόρης. Καὶ ἐδῶ πάλιν τὸ περι-  
γραφικὸν στοιχεῖον, ὅπου ἐπικρατεῖ κυρίως ἡ περὶ Γοργόνας παράδοσις.

Λί δύο αὐταὶ παράγραφοι, καὶ μάλιστα ἡ δευτέρα, προετοιμάζουν τον διάλογον, τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν λογικὴν ἐξήγησιν τῆς μορφῆς τῆς μυθολογικῆς Γοργόνας εἰς τὸ τρίτον, τὸ τελευταῖον, μέρος τοῦ πεζογραφήματος.

Γ' Μέρους: Εἰς αὐτὸ εἰσερχόμεθα διὰ τῆς, κατὰ παράδοσιν, γνωστῆς ἐρωτήσεως, τὴν ὁποῖαν ὑποβάλλει εἰς τοὺς ναυτιλλομένους ἡ Γοργόνα: «- *Ναυτη, Καλέ-ναύτη, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος;*» Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα ἐν τῷ κειμένῳ εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀρνητικὴ. Εἰς ταύτην δὲ ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τῆς ἀγρίας μορφῆς τῆς Γοργόνας: «*Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος! ... ἦταν ἡ Μονοβύζω τοῦ παραμυθιοῦ.*»

Ὁ συγγραφεὺς χρησιμοποιεῖ ἐδῶ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς προηγουμένης περιγραφῆς, ἀντιστρέφων αὐτά, πρὸς ἀπεικόνισιν τοῦ ἀποτροπαίου θεάματος, ὅπερ δηλοῦται δι' ἐπιφωνηματικῆς ἐκφράσεως («*ὦμιέ! Κακὸ πού τό 'παθαι*») καὶ διὰ τῆς τυπικῆς φραστικῆς διατυπώσεως τῆς διαπιστωθείσης ἀλλαγῆς: «*Τὰ πλούσια μαλλιά*» τὰ ὁποῖα «*γαλάζια χίτη ἄπλωναν 'ς τις πλάτες*» ἀπέβησαν «*ζωντανὰ φίδια τὰ μεταξόμαλλα*». Καὶ ὁ «*ὀλόχρυσος θώρακας λεπιδωτός*», ὁ ὁποῖος «*ἀπὸ τὰ κρυσταλλένια λαιμοτράχηλα κατέβαινε κ' ἔσφιγγε τὸ κορμί*» τώρα μετεβλήθη «*τὸ θωρακωτὸ στήθος καὶ τὸ παρθενικὸ πρόσωπο ἄλλαξαν ἀμέσως, σὰν νὰ ἦταν ἡ Μονοβύζω τοῦ παραμυθιοῦ.*»

Ἡ ἀναγνώρισις τῆς μορφῆς διαπιστοῦται ἄμεσος, πραγματικῇ, ἐνῶ συγχρόνως παρέχεται καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς παραδόσεως: «*Τώρα καλογνώρισα με ποῖόν εἶχα νὰ κάμω! ... κ' ἔδειξε Ὁκεανὸν τὸν μαλακὸν Πόντον.*»

Ἡ λογοτεχνικὴ μετὰπλασις τῆς λαϊκῆς παραδόσεως συνεχίζεται διὰ τῆς διαψεύσεως ἐκ μέρους τοῦ ἀφηγητοῦ τῆς προηγουμένης βεβαιώσεως: «*Ὅχι, κυρά, ψέματα! ... Ζῆ καὶ βασιλεύει καὶ τον κόσμον κυριεύει.*»

Ἡ νέα μεταλλαγὴ τῆς Γοργόνας περιγράφεται, κατὰ τὴν τεχνικὴν τοῦ συγγραφέως, δι' ἐκφράσεων προηγουμένως διατυπωθεισῶν ἢ διὰ φραστικῶν στοιχείων ἀντιστρεφομένων ἐννοιολογικῶς ἐν τῇ περιγραφῇ: «*Ἀκουσε τὰ λόγια μου καλά..... λες καὶ 'γύριζε τώρα ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἀπὸ τις χῶρες τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Ευφράτη.*» Τὸ λαογραφικὸν ὅμως στοιχεῖον («*Σὰν νὰ 'χύθηκε ἀθάνατο νερὸ ἢ φωνὴ μου 'ς τις φλέβες της*», «*ἔλαμπε παρθένα πάλι χιλιόμορφη*») προβάλλεται καὶ πάλιν. Τὸ «*δασοτριχωμένο καὶ βαρὺ χέρι 'ς τὴν κουπαστή*» μεταβάλλεται εἰς «*κρινᾶτο χέρι... ἀπὸ τὴν κουπαστή.*» Καὶ ἡ ὀπτικὴ εἰκὼν «*πρόβαλε 'ς τὸ ἀριστερὸ τὴν ἀσπίδα κ' ἔπαιξε 'ς τὸ δεξιὸ τὴ Μακεδονικὴν σάρισα*», ἐμφανίζεται τώρα ὡς ἀκουστικὴ ἐντύπωσις: «*Καὶ ἄξαφνα 'ς τὸν ὀλοπόρφυρον ἀέρα 'χύθηκε τραγούδι πολεμικόν, λες καὶ 'γύριζε τώρα ὁ Μακεδονικὸς στρατός...*».

Εἰς τὰς δύο τελευταίας παραγράφους τοῦ τρίτου Μέρους ὁ Καρκαβίτσα ἐπανέρχεται εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς φύσεως, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Γοργόνας: «*Σήκωσα τὰ μάτια 'ψηλὰ καὶ εἶδα τᾶέρνα ποτάμια..... λες κ' ἔπαιρνε*



τὰ κάλλη μαζί της ἢ Γοργόνα ᾽ς τὴν ἄβυσσος». «Τώρα οὔτε Στέμμα, οὔτε τόξο ᾽φαινόταν πουθενά..... θαμπὴ καὶ ξέθωρη ἢ πορφύρα τῆς πατρίδας μου».

Οἱ πρότερον κατηγορηματικοὶ προσδιορισμοί, ὡς δηλωτικοὶ ἰδιοτήτων γνωστῶν, διατυποῦνται δι' ἐνάρθρων ἐπιθέτων: «Εἶδα τάρρινα ποτάμια, τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ πράσινα, τὰ χρυσοροδόδινα καὶ τὰ γλανκὰ νὰ σμίγουν ᾽ς τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κάνουν Στέμμα γιγάντιο». Τὸ στέμμα, κορύφωμα τῆς παρουσίας τῆς Γοργόνας, τῆς ἀποθεώσεως τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου γνώρισμα, σβήνει· τὰ χρώματα χάνονται. Ἡ διαπίστωσις ὅτι εἶναι πλέον «θαμπὴ καὶ ξέθωρη» ἢ ἄλλοτε «πορφύρα τῆς πατρίδας» ὑποδηλοῖ καὶ τὸ τέλος τοῦ ὁράματος.

Τὸ κείμενον περατοῦται, κατὰ κυκλωτὸν σχῆμα, διὰ τῆς πρώτης πληροφορικῆς φράσεως: «Μὲ τὸ μπρίκι τοῦ καπετάν-Φαράση ἀρμένιζα μισοκᾶναλα ἐκείνη τὴ νύχτα».

\* \* \*

«Ἡ Γοργόνα» τοῦ Ἀ. Καρκαβίτσα ἀποτελεῖ ἀντιπροσωπευτικὸν κείμενον τῆς τεχνικῆς τοῦ συγγραφέως εἰς μέγα μέρος τῶν ἀφηγημάτων τῆς συλλογῆς «Λόγια τῆς πλώρης», ὅπου τὸ λαογραφικὸν στοιχεῖον μετουσιώνεται εἰς ἔργον τέχνης.